

VU Research Portal

Open access: het convergeren van om baat en om niet

Lodder, A.R.

published in

Tijdschrift voor Internetrecht
2015

document version

Early version, also known as pre-print

[Link to publication in VU Research Portal](#)

citation for published version (APA)

Lodder, A. R. (2015). Open access: het convergeren van om baat en om niet. *Tijdschrift voor Internetrecht*, 8(4).

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

E-mail address:

vuresearchportal.ub@vu.nl

Open access: het convergeren van om baat en om niet

A.R. Lodder

Internet leent zich bij uitstek voor direct contact met het publiek. Arnoud Engelfriet bereikt tienduizenden lezers zonder uitgever, Enzo Knol miljoenen kijkers zonder omroep. In de wetenschap bestaat een ander model. Een auteur schrijft enkele dagen, weken, maanden aan een artikel. Vervolgens reviewen peers en beslist een redactie van wetenschappers over al dan niet (aangepast) publiceren.

Het open access model staat voor het gratis aan het publiek ter beschikking stellen van door wetenschappers gecreëerde content, dus niet (enkel) achter een betaalmuur van de uitgever. Dit vanuit de gedachte dat met overheidsgeld gefinancierde onderzoeksoutput vrijelijk beschikbaar moet zijn. Een van de varianten is dat uitgeverijen content gratis ter beschikking bestellen als ... universiteiten betalen! Dit wordt gek genoeg het "gouden model" genoemd.¹ Oxford University Press (van die universiteit...) vraagt bijvoorbeeld aan de VU 2000 euro en dan wordt mijn tijdschriftartikel onderdeel van het publieke domein. Dus de universiteiten betalen voor schrijven, reviewen, redacties, abonnementen en nu ook voor Open Access.

Mijn boeken en artikelen worden uitgegeven bij (internationale) uitgevers, maar waarom zou ik geld betalen om mijn eigen werk te mogen verspreiden? Ik hecht aan gelezen te worden, dus maak ik mijn artikelen ook vrij beschikbaar, in Word/PDF, via ssrn.com² en Metis.³ Dat je in essentie voor de opmaak betaalt werd mij pijnlijk duidelijk toen ik 15 jaar geleden een reader uitgaf met kopieën van twee hoofdstukken uit een door mij geredigeerd boek waar, om de prijs voor studenten laag te houden, van royalties was afgezien. De readers kostten iets van 30 gulden, waarvan 15 gulden opgingen aan Reprorechten voor de twee royalty vrije hoofdstukken. Sinds die tijd gebruik ik altijd word-versies van eigen en andermans werk

Sinds 1 juli 2015 bestaat artikel 25fa Auteurswet:

De maker van een kort werk van wetenschap waarvoor het onderzoek geheel of gedeeltelijk met Nederlandse publieke middelen is bekostigd, heeft het recht om dat werk na verloop van een redelijke termijn na de eerste openbaarmaking ervan, om

¹ Voor een overzicht van Open Access modellen A. de Hingh op Auteursrechtendebat, <http://www.ie-forum.nl/?showArticle=15401>

² <http://ssrn.com/author=852015>

³ <http://bit.ly/1GQzO3G>

niet beschikbaar te stellen voor het publiek, mits de bron van de eerste openbaarmaking daarbij op duidelijke wijze wordt vermeld.

Een sympathieke bepaling, maar ik denk een dode letter, zeker buitenlandse uitgeverijen zullen naar ik aanneem niet echt onder de indruk zijn als een maker deze bepaling in stelling brengt. Overigens is ook zonder deze bepaling de kans dat een uitgeverij optreedt bijzonder klein. Stel dat ik voor de rechter wordt gedaagd voor het online ter beschikking stellen van mijn eigen werk. Een uitgeverij zou een dergelijke zaak kunnen winnen, maar het verlies van reputatie is vermoed ik groter.

Mijn hierboven beschreven model is win-win. Ik lever uitgevers content en zij verdienen geld met interessante verzamelingen aan de man brengen. Als ik een boek met 15 hoofdstukken redigeer, is die verzameling waardevol, maar zal het ter beschikking stellen van hoofdstukken door individuele auteurs via SSRN de verkoop eerder stimuleren dan in de weg zitten.

Uitgeverijen maken content mooi, faciliteren het bijeenbrengen van content en verspreiden de verzameling (boek, tijdschrift). Dat is nuttig (dat verdienmodellen net als in de entertainmentindustrie de artiest/auteur niet goed bedelen -maar deze wel altijd in stelling worden gebracht om piraterij tegen te gaan- is een ander verhaal). Er zijn ook initiatieven om uitgeverijen weg te knippen uit de schakel, in de geest van wat internet groot heeft gemaakt. Al een jaar of 5 zit ik in het bestuur van Platform Open Commentaren, bedoeld om gratis artikelen en annotaties op te plaatsen. Het initiatief is gestimuleerd door Zuidas-advocatenkantoren en universiteiten die niet meer de torenhoge abonnementskosten willen betalen. Soms zelfs begrijp ik omdat rechters hun uitspraken niet op Rechtspraak.nl zetten maar achterhouden om via commerciële uitgevers te vermarkten. Een soort omgekeerd artikel 25fa Aw.

Wat uitgeverijen ook doen is kwaliteit bewaken. Een open platform waar alles op zou staan verliest waarde, dus moesten er redacties komen. Ik besprak dit voorjaar 2011 met Pierre Vinken, die je kan zien als de verpersoonlijking van de reden dat er een Open Access strijd is, als directeur van Elsevier dreef hij de prijzen voor wetenschappelijke tijdschriften hoog op.⁴ Hij zei gelijk: "dat wordt niks, je creëert gewoon een nieuwe uitgever".⁵ Meer dan 4 jaar later is Platform Open Commentaren inderdaad nog steeds niet van de grond...

Wat uitgeverijen ook doen is kwaliteit bewaken. Een open platform waar alles op zou staan verliest waarde, dus moesten er redacties komen. Ik besprak dit voorjaar

⁴ <http://www.rechtencommentaar.nl/>

2011 met Pierre Vinken, in wezen oorzaak van de Open Access strijd, als directeur van Elsevier dreef hij de prijzen hoog op. Hij zei gelijk: "dat wordt niks, je creëert gewoon een nieuwe uitgever".⁵ Meer dan 4 jaar later is het initiatief inderdaad nog steeds niet van de grond...

⁵ <http://jurel.nl/2011/11/10/pierre-vinken-een-bijzondere-man/>